

יחסי רוסיה–ישראל: מבט ממוסקבה

אלכסנדר קרילוב, ולדימיר מורוזוב

המאמר מתמקד בשורשיו ההיסטוריים של שיתוף הפעולה בין רוסיה לישראל, שיסודותיו הונחו בתמיכתה של ברית המועצות בהחלטת העצרת הכללית של האו"ם 181 (II) בדבר הקמתה של מדינת ישראל. למרות הבעיות שהתעוררו מעת לעת ביחסים בין המדינות לפני התפרקותה של ברית המועצות ואחריה, רוסיה וישראל חזרו ואישרו שוב ושוב את חשיבותם של הקשרים ביניהן בתחומים השונים, לרבות בנושאי מדיניות בינלאומית, כלכלה, מדע, תרבות וחינוך. מחברי המאמר משוכנעים כי בעתיד יוסיף שיתוף הפעולה הרוסי–ישראלי להתפתח בכיוון חיובי.

דברים רבים קושרים בין רוסיה לבין ישראל: העבר ההיסטורי, השותפות במורשת הרוחנית והתרבותית, קשרים משפחתיים בין מאות אלפי משפחות, השפה הרוסית ועוד. היסטוריית היחסים בין העמים אינה נמנית בשנים כי אם במאות שנים, אולם התפחותם לא הייתה פשוטה. ברית המועצות הייתה הראשונה שתמכה בנובמבר 1947 במשאת נפשו של העם היהודי – להתאחד במסגרת מדינה עצמאית משלו. עם זאת, כעבור שש שנים נותקו היחסים וחודשו כעבור זמן קצר, אולם בשנת 1967 שוב חל ניתוק שהתארך למשך 24 שנים, עד שנת 1991.

כעת, בחלוף זמן רב, אנו יכולים לטעון בביטחון כי נכון יהיה לאפיין את תקופת ניתוק היחסים כמצב חריג ובלתי נורמלי. קשרים רבים מדי מחברים ומקרבים בין רוסיה לבין ישראל, והחוליה המקשרת העיקרית בין השתיים היא ללא ספק מלחמת העולם השנייה, שהולכת ומתרחקת מן ההווה.

בשנה שבה מציינות רוסיה וישראל את יום השנה השמונים למתקפתה הבוגדנית של גרמניה הנאצית על ברית המועצות, שהטילה את העם הסובייטי רב־הלאומים לתוך המלחמה העקובה מדם, יותר מכל מלחמה בהיסטוריה המודרנית, יש לזכור כי בשורותיו של הצבא האדום, שתרם תרומה מכרעת לשחרורה של אירופה מהכובשים הנאצים ומזוועות השואה, נלחמו יותר מ־500 אלף יהודים, מתוכם הוענקו לכ־200 אלף איש אותות לחימה ומדליות קרב, ו־177 אנשים הוכתרו כגיבורי ברית המועצות.

עוד לפני מלחמת העולם השנייה הייתה ההנהגה הסובייטית משוכנעת כי בעיית פלשתינה המנדטורית והקמת המדינה היהודית יהיו אחת הסוגיות המרכזיות שיעמדו על סדר יומה של הפוליטיקה העולמית לאחר המלחמה. קצין הביון הסובייטי המפורסם, הגנרל פ"א סודופלאטוב, מצטט בזיכרונותיו את דבריו של יוסף סטלין: "הבה נסכים להקמתה של ישראל. זה יהיה כקוץ בישבן של מדינות ערב ויאלץ אותן להפנות את גבן לבריטניה. בסופו של דבר תתערער השפעתה של בריטניה במצרים, בסוריה, בטורקיה ובעיראק לחלוטין" (Sudoplatov, 1996).

קשרי העבודה בין הנהגה הציונית של היישוב היהודי בארץ ישראל לבין הדיפלומטים הסובייטים נוצרו לראשונה בשנת 1942. במקביל הוקמה ביישוב היהודי בפלשתינה ליגה V, כלומר ליגת הניצחון, שעסקה

בגיוס כספים ותרופות לשם סיוע לצבא האדום. במהלך שנות המלחמה התגייסו כמאה אלף מתנדבים יהודים מפלשתינה ליחידות הצבא הבריטי, וכארבעים אלף איש הביעו רצון להילחם נגד הנאצים ובעלי בריתם. יצוין כי אוכלוסיית היישוב מנתה בתקופה זו כחצי מיליון איש, ועל תושבי הטריטוריות הבריטיות שמעבר לים לא הוטלה חובת גיוס.

העמדה שנקטו יהודי ברית המועצות והיישוב בארץ ישראל במהלך מלחמת העולם שנייה מילאה תפקיד מכריע בכל הנוגע לתמיכת המדינות בקואליציה האנטי-גרמנית בהחלטת העצרת הכללית של האו"ם מס' 181(II), אשר קבעה בין היתר את הופעתה של מדינת ישראל על מפת העולם. כהוכחה לכך משמשים דבריו של נציג ברית המועצות דאז באו"ם אנדריי גרומיקו במושב השני של מליאת העצרת הכללית של האו"ם ב-26 בנובמבר 1947: "נציגי מדינות ערב מצביעים על כך שחלוקת פלשתינה היא עוול היסטורי, כביכול. אבל אין זה אפשרי להסכים עם השקפה זו, ולורק משום שהעם היהודי היה קשור לארץ ישראל במשך תקופה היסטורית ארוכה ביותר. כמו כן, איננו יכולים להתעלם מהמצב שבו מצא את עצמו העם היהודי בעקבות מלחמת העולם האחרונה. היהודים כעם סבלו יותר מכל עם אחר" (UN, 1947).

ברית המועצות מילאה תפקיד מכריע בהקמתה של מדינת ישראל ותרמה לניצחונה בעימות הערבי-ישראלי הצבאי הראשון בשנים 1948-1949. כידוע, הנהגתה המדינית של ברית המועצות יזמה את העברת נשק השלל הגרמני דרך צ'כוסלובקיה לישראל, ובכך הבטיחה את עליונותה הצבאית של המדינה שהוקמה זה עתה על צבאותיהן של שש מדינות ערב (Krammer, 1974, pp. 54-123). אולם התמיכה הסובייטית בישראל לא נמשכה זמן רב – ברית המועצות העניקה אותה בין השנים 1948-1951, ולאחר מכן חלה התקררות רבה ביחסים עד לניתוקם המלא בשנת 1953, בעקבות הפיצוץ הפרובוקטיבי שהתרחש סמוך לבניין הנציגות הסובייטית בתל אביב (Cantorovich, 2007). הפיצוץ בוצע בידי לאומנים קיצונים מן הימין, שפעלו על רקע התעקשותם של השלטונות הקומוניסטיים בברית המועצות לא לאפשר ליהודי ברית המועצות לעלות למולדתם ההיסטורית. ניקיטה חרושצ'וב ניסה להקל מעט את המתוחות, וכמחווה של רצון טוב אפילו העביר לישראל תמורת תשלום סמלי 15 מגרשים במרכז ירושלים, שהיו בבעלות רוסית. ואולם הדבר לא הביא לשינוי משמעותי במצב.

היחסים המתוחים והקריים נמשכו עד מלחמת ששת הימים ב-1967. הם נקטעו באופן חד-צדדי על ידי ברית המועצות וכל מדינות הגוש הסובייטי באירופה, למעט רומניה. הסיבות לקרע היו התגובה הקשה מצד ברית המועצות לתבוסתן של מצרים ומדינות ערב נוספות, שנחשבו באותה עת לבעלות בריתם העיקריות של הסובייטים במזרח התיכון. תקופה זו שיקפה בראש ובראשונה את העימות בין מעצמות העל, וישראל נתפסה בעיני הממסד הקומוניסטי כבובה של ארצות הברית. העימות המדיני והצבאי לווה בעימות קשה לא פחות בחזית האידיאולוגית, בהידוק הדיכוי כלפי יהודי ברית המועצות וכלפי כל מי שגילה נאמנות לישראל. אירועי סוף שנות ה-80, שהובילו לפרסטרויקה ולשינויים נוספים בברית המועצות, דחפו את ההנהגה הסובייטית לבחון מחדש את כיווני מדיניותה ביחס לישראל. אין זה מקרה שהתערובה בחיפה בנושא העלייה מברית המועצות לשעבר, שהתקיימה במועד ציון שלושים שנה לחידוש היחסים הדיפלומטיים בין המדינות נקראה 'פרסטרויקה' (מוזיאון חיפה, 2021). בשנת 1988 ניתנה ליהודים אפשרות לעלות לישראל. במהלך שנות העלייה הגדולה, שנמשכה כמעט עשור, הצטרפו לשורות אזרחי ישראל 1.2 מיליון יהודים מברית

המועצות, ובכך הגדילו את האוכלוסייה במדינה בשיעור הקרוב ל-20 אחוזים. שליש מהעולים הגיעו מרוסיה, ורובם ממשיכים גם היום לשאוף לשמר את הקשרים עימה ומגלים עניין רב בתרבות הרוסית ובתהליכים הפוליטיים המתרחשים בה. אפשר גם לומר באופן אובייקטיבי כי הם אלה שפועלים במרץ לחיזוק שיתוף הפעולה הרוסי-ישראלי. הפוטנציאל האנושי הוא שהפך לגשר היציב והאמין שאיחד מחדש בין המדינות. בזכות הפוטנציאל האנושי הזה אפשר לומר כי יחסי רוסיה-ישראל מתפתחים באופן דינמי למדי בכל התחומים.

שיתוף הפעולה הדו־צדדי בתחומי המדע, התרבות והחינוך החל להתפתח באופן פעיל עוד לפני שחודשו היחסים הדיפלומטיים באופן רשמי באוקטובר 1991. כך נחתם במאי 1990 הסכם שיתוף הפעולה בין האקדמיה הרוסית למדעים (באותה עת: האקדמיה למדעים של ברית המועצות) לבין משרד המדע הישראלי, ואילו האוניברסיטאות המובילות וכמה מכוני מחקר של שתי המדינות החלו לשותף פעולה עוד קודם לכן. חילופי הסטודנטים הראשונים בין המכון למדינות אסיה ואפריקה באוניברסיטת מוסקבה לבין המכון לחקר רוסיה ומזרח אירופה על שם קמינגס באוניברסיטת תל אביב התקיימו עוד בטרם פתיחתן של הנציגויות הדיפלומטיות. נציגים רבים של התרבות הסובייטית/רוסית וכוכבי פופ מפורסמים סללו את הדרך לקהל שלהם ולמעריציהם דוברי הרוסית בישראל עוד לפני תחילת שנות ה-90.

גם בשנים של היעדר קשרים דיפלומטיים בין ישראל לברית המועצות המשיכו הוטרנים מרוסיה ומישראל לפתח, למרות כל הקשיים, את שיתוף הפעולה ביניהם. כיום רק מעטים יודעים כי במהלך המלחמה הקרה הצליחו ארגוני הוטרנים להתגבר על כל המחסומים והמכשולים הפוליטיים, התמידו לנהל קשרי מכתבים, ארגנו מפגשים והמשיכו בחילופי משלחות כדי לחגוג יחד את יום הניצחון ב־9 במאי. מאמציהם של הוטרנים לחדש את היחסים ההדדיים והיציבים בין רוסיה לישראל לא נפלו מאלה של הפוליטיקאים ושל הדיפלומטים. למרבה הצער, עם השנים הולך ופוחת מספרם של אלה שנטלו חלק במלחמה הפטריוטית הגדולה. בין אלה שכבר לא עימנו: אברהם (אברשה) כהן, שהיה יושב הראש האגדי של ארגון החיילים והפרטיזנים נכי המלחמה בנאצים; אלוף־משנה וולף וילנסקי, גיבור ברית המועצות; אלוף־משנה יבסיי פסקובר; יעקב מניוביץ', עורך דין ידוע, מארגן הקמתה של האנדרטה לזכר קורבנות השואה בפארק פרופורובסקי באודסה, אזרח כבוד של אודסה; ווטרנים ישראלים רבים אחרים. יהי זכרם ברוך!

כפי שהדגיש שגריר רוסיה בישראל, א"ד ויקטורוב (Viktorov, 2021):

הקרבה בגישותיהן של רוסיה וישראל מאפשרת להגן במאמץ המלחמה העקובה מדם, ולהעביר לדור הצעיר את העובדה שאין עליה עוררין על תרומתם לתבוסת הנאציזם ולהצלת יהודים מוחלטת [...] החגיגות רחבות ההיקף לרגל יום השנה ה-76 לניצחון הגדול על הנאצים, שבהן השתתפו עשרות אלפי אנשים בני הדורות השונים ב-45 ערים ישראליות, הן הוכחה חיה לכך.

יש לציין גם את תפקידו של מיסיון הכנסייה הרוסית האורתודוקסית בירושלים, שלא הפסיק את עבודתו גם בתקופת ניתוק היחסים, פעל בקשר מתמיד עם השלטונות הישראליים והמשיך במשימתו לשמר את המורשת הרוסית האורתודוקסית בארץ הקודש.

על ההתקדמות ההדרגתית שמאפיינת כיום את יחסי רוסיה-ישראל מעידים חילופי משלחות רבים, לרבות משלחות רמות דרג. האצה בתהליך ההתקרבות בעמדות שני הצדדים בתחום מדיניות החוץ החלה לאחר

ביקורו הרשמי הראשון של נשיא הפדרציה הרוסית ולדימיר פוטין בישראל ב-28 באפריל 2005. הנשיא פוטין ביקר שוב בישראל ביולי 2012, כדי להשתתף בטקס חנוכת האנדרטה לזכר חללי הצבא האדום שהוקמה בנתניה. ביקורו של נשיא רוסיה בישראל ב-23 בינואר 2020 היה פורה ביותר: הוא קיים פגישות עם ראש ממשלת ישראל דאז בנימין נתניהו, עם הנשיא ראובן ריבלין ועם הפטריארך תאופילוס השלישי מירושלים. נשיא רוסיה השתתף בטקס חנוכת האנדרטה 'נר הזיכרון' שהוקמה בירושלים לזכר מגיניה ותושביה הגיבורים של לנינגרד בתקופת המצור שהוטל על העיר במהלך מלחמת העולם השנייה. ולדימיר פוטין העניק לניצה שחם את עיטור העוז לכבוד אחי סבתה ליאון פלדנדר – גיבור מרד אסירי מחנה ההשמדה סוביבור. כמו כן נאם הנשיא הרוסי בטקס הזיכרון באירוע הבינלאומי 'זוכרים את השואה, נלחמים באנטישמיות', שנערך ביד ושם. בנימין נתניהו ביקר ברוסיה תריסר פעמים בתקופת כהונתו כראש ממשלת ישראל, ובכך הצביע על חשיבותם של יחסי רוסיה-ישראל עבור מדינת ישראל, ששני הצדדים מגדירים אותם כבעלי אופי מיוחד. שר החוץ יאיר לפיד ערך בספטמבר 2021 ביקור במוסקבה, כהכנה לביקורו הרשמי הראשון של ראש ממשלת ישראל החדש נפתלי בנט בסוצ'י באוקטובר 2021. ביקורים הדדיים של שרים, חברי פרלמנט ואנשי ציבור של שתי המדינות הפכו לתופעה נפוצה.

מאמציהן הדיפלומטיים של רוסיה ושל ישראל הובילו לחתימתם של יותר משני תריסר הסכמים בין ממשלתיים, המכסים את כל תחומי שיתוף הפעולה ההדדי, לרבות תחומים מדיניים, כלכליים, צבאיים-ביטחוניים, מדעיים-חינוכיים ותרבותיים.

ביוני 1995 התקיימה במוסקבה ישיבתה הראשונה של הוועדה הכלכלית המשותפת ישראל-רוסיה. מאז מתקיימות ישיבות הוועדה על בסיס קבוע ברוסיה ובישראל לסירוגין. הישיבה האחרונה – ה-16 במספר – נערכה במוסקבה בשנת 2019. "היקף הסחר בין רוסיה לישראל בשנת 2019 עלה על חמישה מיליארד דולר. זו השנה השנייה ברציפות שנתון זה גבוה מהנתון בתקופה שלפני המשבר, שעמד אז על ארבעה מיליארד דולר", כך הודיע יושב הראש המשותף של הוועדה הכלכלית הבין-ממשלתית המשותפת ישראל-רוסיה, זאב אלקין (TASS, 2020). מגפת הקורונה החלה בראשית שנת 2020, ומטבע הדברים נצפתה ירידה בהיקף הסחר בין שתי המדינות. עם זאת נראה כי "בשנה הבאה נצטרך להשקיע מאמצים מיוחדים בתחום הכלכלה והמסחר כדי להגדיל את היקף הסחר" (Interfax, 2020), ציין שגריר ישראל במוסקבה אלכסנדר בן-צבי. במקביל הוא הדגיש שרופאים ברוסיה ובישראל עורכים מחקרים משותפים לפיתוח חיסונים יעילים מפני נגיף הקורונה (Covid-19).

רוסיה וישראל מפתחות בהצלחה את שיתוף הפעולה ביניהן בתחומים כגון אנרגיה, רפואה, חקלאות, תיירות, ננוטכנולוגיה, מחקר ופיתוח, חקר חלל, סינרגיה, לחימה בפשע ובטרור. רוסיה מספקת לשוק הישראלי חומרי דלק ואנרגיה (48%), יהלומים גולמיים (34.5%) ומוצרים חקלאיים (דגנים ומוצרי תעשיית הקמח והדגנים – 9.3%). מרכיבי היצוא העיקריים של ישראל לרוסיה הם תוצרת חקלאית ומוצרי מזון (ירקות, פירות, מיצים, צמחים – עד 39%), מוצרים של תעשיית ההיי-טק והנדסת מכונות (20%) ותרופות (16%) (Mar'yasis, 2017; p. 127).

ניכרת התפתחות פעילה בקשרים הבין-פרלמנטריים: בראש הקבוצה הפרלמנטרית 'רוסיה-ישראל' של הדומא (הבית התחתון בפרלמנט הרוסי) עומדת חברת הפרלמנט אולגה טימופייבה; זאב אלקין שימש יושב

ראש אגודת הידידות ישראל-רוסיה בכנסת עד מועד כניסתו לתפקיד שר השיכון בממשלת בנט. בשנים האחרונות התחזקו באופן בולט השותפויות בין הערים בישראל וברוסיה, וכן שותפויות עם רשויות מקומיות בערים ובמחוזות ברוסיה. לכך תרם ההסכם לשיתוף פעולה בין קונגרס הרשויות המקומיות של הפדרציה הרוסית לבין מרכז השלטון המקומי בישראל, שנחתם בירושלים ב־2003. תל אביב ומוסקבה, חיפה וסנקט פטרבורג הן ערים תאומות. במהלך העשור האחרון הורחב והועשר מגוון הקשרים בתחומי התרבות, החברה, הנוער, המדע והטכנולוגיה והספורט. מאז שנת 2007 פועל בתל אביב מרכז התרבות הרוסי.

אירוע רב משמעות בהיסטוריה של יחסי רוסיה-ישראל הוא החתימה בשנת 2008 על הסכם לביטול משטר האשרות. מאז (ועד לפרוץ מגפת הקורונה) עלה זרם התיירים מרוסיה לישראל ב־300 אחוזים. מדי שנה ביקרו יותר מחצי מיליון תיירים רוסים באתרי תיירות ונופש בישראל. מבחינת מספר התיירים המבקרים בארץ ניצבה רוסיה באותה העת במקום השני אחרי ארצות הברית.

אף על פי שישאל היא בעלת בריתה האסטרטגית והעיקרית של וושינגטון, בהיותה מדינה עצמאית היא קיבלה החלטה לא להצטרף לסנקציות שהטילו האיחוד האירופי וארצות הברית על רוסיה. בין ישראל לרוסיה יש גם סוגיות שנויות במחלוקת, ואלה מתמקדות בשלושה נושאים עיקריים: הבעיה האיראנית, המשבר בסוריה ותהליך השלום במזרח התיכון. רוסיה, בהיותה שותפה במתן החסות להסדר מדיני במזרח התיכון לצד ארצות הברית, האיחוד האירופי והאו"ם, דוגלת בפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני על בסיס ועידת מדריד — 'שתי מדינות לשני עמים', ואילו הגישה של ממשלות ישראל, הן בתקופת בנימין נתניהו והן בראשות נפתלי בנט, אינה תומכת במתן מלוא הריבונות והעצמאות לפלסטינים. רוסיה מתייחסת באופן ביקורתי למדיניות הישראלית להרחבת ההתנחלויות בגדה המערבית ואינה מכירה בחוקיותן על פי המשפט הבינלאומי. רוסיה דוחה את תוכנית טראמפ שהתקבלה בישראל בהתלהבות, ואשר מימושה היה גורם לפלסטינים לאבד כ־40 אחוזים מהשטחים. רוסיה, כמו רוב מדינות העולם, הביעה צער על העברת השגרירות האמריקאית מתל אביב לירושלים, והיא אינה רואה בחמאס ובחזבאללה ארגוני טרור.

בכל הנושאים שפורטו לעיל מחזיקה ישראל בדעות המנוגדות לחלוטין לדעותיה של רוסיה. לפי החוק הישראלי, ירושלים היא בירתה הנצחית והבלתי ניתנת לחלוקה של המדינה היהודית, פעילות ההתנחלות היא רכיב חשוב ביותר במדיניותה של ישראל וכלל הארגונים האסלאמיים שדוחים את עצם קיומה של ישראל הם "גורמי טרור עוינים".

רוסיה רואה באיראן שותפה כלכלית חשובה ביותר, והאוריינטציה האנטי־מערבית המובהקת של הרפובליקה האסלאמית תואמת במלואה את האינטרסים המדיניים הרוסיים במציאות העכשווית. היחסים עם איראן מתבטאים בין היתר במתן סיוע רוסי לאיראן בתחום טכנולוגיות גרעין למטרות שלום — נושא שנתפס באופן שלילי בישראל ובארצות הברית. ראש ממשלת ישראל בנט אישר בנאומו בכנס ה־76 (ספטמבר 2021) של העצרת הכללית האו"ם כי: "תוכנית הגרעין של איראן נמצאת בנקודה קריטית. כל הקווים האדומים, כל בדיקות הפיקוח זכו להתעלמות [...] אנחנו לא נאפשר לאיראן להשיג נשק גרעיני" (UN News, 2021).

כוחות האוויר והחלל הרוסיים ומשמרות המהפכה האיראניים והיחידות החמושות האחרות של איראן פועלים יחד כדי לתמוך במשטר אסד בסוריה, ומנהלים מלחמת חורמה נגד הקבוצות הרדיקליות הסוניות שהתבססו במדינה. כך, הצבא הרוסי והצבא הישראלי מצאו את עצמם פועלים באותו מרחב. כפי שניסח זאת

אחד המקורות האנונימיים במטכ"ל של צה"ל, "ישראל נתקלה במפתיע בשכן חמוש חדש, שאותו יש ללמוד, להבין ולתאם עימו את פעולותיו" – דבר שאינו יכול שלא לגרום לדאגה חמורה" (Krasna, 2018; p. 17). בעת גיבוש מדיניות ומהלכים מוגדרים בתחומים שבהם אין התאמה בין הגישה הרוסית והישראלית, יוצאים שני הצדדים מנקודת הנחה שלכל מדינה זכות לקבל כל החלטה שהיא, ובלבד שהחלטה זו תהיה תוצאה של בחינה קפדנית, של הידברות ושל תיאום שנעשה במסגרת הדיאלוג שיש בו תועלת לשני הצדדים. המציאות מוכיחה כי נכון להיום נוהג זה מתקיים ברוב המקרים, אולם לא מן הנמנע שעלולות להתרחש גם תקריות מצערות.

נראה שלאחרונה, בהתחשב במציאות החדשה, הפכה המדיניות הרוסית במזרח התיכון לשקולה יותר ופרגמטית יותר. הדבר בא לידי ביטוי בנכונותם של שני הצדדים לשתף פעולה בערוצים צבאיים כדי למנוע תקריות מסוכנות. רוסיה בפרט התחייבה לעדכן מראש את חיל האוויר הישראלי בדבר תקיפותיה על עמדות החמושים.

לסיכום, נציין כי בעתיד הקרוב יוסיפו יחסי רוסיה-ישראל להתפתח בכיוון חיובי, ולמרות חילוקי דעות עמוקים ביניהן באופן הערכתן את המדיניות האזורית, קשריהן ימשיכו להתאפיין באמון הדדי שילך ויגבר. במהלך השנים של שיתוף הפעולה הדו-צדדי נוצר מנגנון יציב, המאפשר לקיים דיאלוג מדיני שמקובל על שני הצדדים בכלל ההיבטים ובכל הסוגיות הנוגעות לאינטרסים המשותפים.

רוסיה אינה מעוניינת בחיזוק מעמדו של הג'האד העולמי במזרח התיכון ובפרובליקות ברית המועצות לשעבר במרכז אסיה. הדבר פותח פתח להזדמנויות חדשות לשיתוף פעולה עם ישראל בתחום הביטחון האזורי והמאבק בטרור.

נראה שגם בחוגים הפוליטיים המשפיעים בישראל נוטים להאמין שרוסיה וישראל נועדו לקיים ביניהן קשרי גומלין חיוביים. לאור זאת מתבקש לצטט את דבריו של צבי מגן – חוקר בכיר במכון למחקרי ביטחון לאומי באוניברסיטת תל אביב ושגריר ישראל לשעבר ברוסיה – שאליו קשובים פוליטיקאים ישראלים משפיעים רבים:

אין להנהגה הרוסית אינטרסים אנטי-ישראליים או אנטי-יהודיים, זאת אני מדגיש באופן נחרץ. כמו כן, אין לישראל אינטרס להתעמת עם רוסיה בגלל בעיות שונות [...] רוסיה וישראל מצאו שפה משותפת. אני מציג זאת כדוגמה ומופת. ואכן זו החלטה הגיונית. למרות שמצוינים בפני רוסיה ללא הרף את התנהגותה השלילית, זו מדינה שפועלת לפי ראייתה שלה, ואילו ישראל פועלת לפי דעתה שלה. כל זאת למרות הסביבה, כי נוסף על הסביבה המזרחית ישנה גם הסביבה המערבית, אשר רואה את נוכחותה של רוסיה בהתאם (Riafan, 2020).

* המחקר נעשה בסיועו של הקרן הרוסית למחקר בסיסי ושל החברה הארץ-ישראלית הפרובלמית הקיסרית, פרויקט מס' 21-014-41001.

מקורות

מוזיאון חיפה (2021, 22 ביולי). פרסטרופיקה בחיפה – 30 שנה לעלייה מברית המועצות לשעבר. מוזיאון העיר חיפה.

Cantorovich, N. (2007, November 29). [In Russian] Vzryv v sovetskoj diplomaticheskoy missii v Tel'-Avive 09.02.1953 [The explosion in the building of Soviet diplomatic mission in Tel Aviv, February 9, 1953], *Voennyj Vestnik Izrailja*, no. 5.

- Interfax (2020, November 21). [In Russian] Aleksandr Ben Cvi: v 2021 godu Izrail' i Rossija otmetjat 30-letie vozobnovlenija dipotnoshenij [Alexander Ben-Zvi: in 2021 Israel and Russia will celebrate 30 years anniversary of reestablishment of the diplomatic relations]. [Interfax](#).
- Krammer, A. (1974). *The Forgotten Friendship — Israel and the Soviet Bloc, 1947–53*. University of Illinois Press.
- Krasna, J. (2018). *Moscow on the Mediterranean: Russia and Israel's relationship*. [Foreign Policy Research Institute](#).
- Mar'yasis, D.A. (2017). [In Russian] Perspektivy razvitiya rossijsko-izrail'skih trgovno-jekonomicheskikh otnoshenij [Outlook on development of Russian-Israeli trade relations]. *Mezhdunarodnaja trgovlja i mezhdunarodnaja politika*, no. 2(10).
- Riafan (2020, October 15). [In Russian] Cvi Magen ob "jasnil otsutstvie konfliktov mezhd RF i Izrailem [Zvi Magen explained the absence of conflicts between Israel and the Russian Federation]. [Riafan](#) (Federal News Agency).
- Sudoplatov, P.A. (1996). [In Russian] Razvedka i Kreml'. Zapiski nezhelatel'nogo svidetelja [Intelligence and the Kremlin: Notes of the unwanted witness]. Geia.
- TASS (2020, January 22). [In Russian] Tovaroborot mezhd RF i Izrailem v 2019 godu prevysil \$5 mld [The trade between the Russian Federation and Israel in 2019 is higher than 5 billion dollars]. [TASS](#).
- UN (1947, November 26). *UN General Assembly, 125th plenary meeting*. [UN Official Site](#).
- UN News (2021, September 27). *With Iran's nuclear programme at a "watershed moment", the country must be stopped from acquiring a nuclear weapon, Israeli Prime Minister Naftali Bennett said on Monday in his inaugural speech to the UN General Assembly*. [The UN News](#).
- Viktorov, A.D. (2021, June 30). [In Russian] K 80-letiju verolomnogo napadenija gitlerovskoj Germanii na SSSR [Dedicated to 80th anniversary since the treacherous attack of Hitler's Germany on USSR]. [The official site of Russian Ministry of Foreign Affairs](#).